

RECENSIE

Een dementie-vriendelijke kerk graag

In Nederland hebben ruim 260.000 mensen dementie en dat aantal zal door de vergrijzing sterk toenemen, ook in de kerk. Horen zij er echt bij? Geestelijk verzorger Tim van Iersel las *De dementie-vriendelijke kerk*.

tekst Tim van Iersel, beeld Wikipedia

Veel dementerenden ontvangen nauwelijks geestelijke zorg. Alzheimer-patiënten krijgen muziektherapie.

Annemarie Roding-Schild, auteur van *De dementie-vriendelijke kerk*, ziet dat er veel over dementie wordt geschreven en gesproken en dat het in de kerk ook op de agenda staat. Tegelijkertijd zijn er weinig plekken waar daadwerkelijk geestelijke zorg aan mensen met dementie wordt verleend. Dat komt door verlegenheid en ongemak met het onderwerp, meent zij. "Dat heeft tot gevolg dat ouderlingen en bezoekermedewerkers soms maar liever niet langsgaan bij gemeenteleden of parochianen die lijden aan dementie," stelt ze vast. Zo dreigen deze kwetsbare personen in de marge van de kerk te belanden omdat de bezoekers niet weten hoe ze een pastoraal contact kunnen vormgeven, en of het wel nut heeft. Hoe doe je dat, geestelijke zorg verlenen aan mensen met dementie? Daarvoor biedt dit boekje zeer bruikbare praktische tips en handreikingen. Goede zorg is de in-steek. Waar ziekte de mens kan onteren, wil goede zorg volgens Roding-Schild die mens juist eren om wie hij of zij is. Dat kan door liefdevolle en zorgzame aandacht en door de persoon erbij te laten horen in de gemeenschap. God schrijft immers niemand af.

Om goed om te kunnen gaan met mensen met dementie heb je basiskennis nodig, van de verschillende typen dementie (waarvan Alzheimer de meest voorkomende is) en de verschillende fasen. Terecht noemt de auteur dat dementie niet zo maar vergeetachtigheid is. Andere kenmerken spelen eveneens een rol, zoals taalproblemen, gedragsverandering en problemen met dagelijkse handelingen. Naast deze basiskennis wijst Roding-Schild op oprechte en open aandacht. Soms kunnen gesprekken met mensen met de-

mentie vreemd verlopen, zoals wanneer iemand vraagt waar zijn, allang overleden, vader blijft. Moet je dan confronteren met de harde waarheid, of liegen om bestwil? Goede tips passeren de revue, waarbij de auteur van het standpunt uitgaat dat je zo veel mogelijk moet vermijden de persoon met dementie verdrietig of onrustig te maken.

Optimaliseren

Nederland wordt steeds dementie-vriendelijker. Althans, als het aan de organisatie Deltaplan Dementie ligt. Deze organisatie is een samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, wetenschap en zorgverzekeraars. Ze wil pogen dementie een halt toe te roepen, maar tot die tijd de zorg voor mensen met dementie te optimaliseren, een dementievriendelijke samenleving. Zo bestaan er al dementievriendelijke burgerlijke gemeenten en zelfs supermarkten. Als het aan Roding-Schild ligt dus ook dementie-vriendelijke kerken. Dat betekent: het aandurven mensen met dementie (trouw!) te bezoeken, al is dat soms onwennig. Het betekent ook mensen met dementie zo lang mogelijk bij de kerkdiensten blijven betrekken en als dat niet meer lukt, hen geestelijke zorg te verlenen in gesprekskringen of speciale kerkdiensten. Daarvoor geeft zij concrete tips, hoewel die nog meer toegespitst hadden kunnen worden op de situatie van een plaatselijke kerk dan vanuit haar eigen praktijk als geestelijk verzorger in een verpleeghuis.

Het streven naar een dementievriendelijke kerk is nobel en nodig en de auteur vult dat in met goede praktische tips. Tegelijk is het jammer dat een diepgaandere bespreking achterwege blijft. Ze gaat

wel in op de huidige maatschappelijke nadruk op rationaliteit en bewustzijn en dat dementie daar niet in past, maar werkt deze thematiek verder nauwelijks cultuurkritisch uit.

Ook theologisch gezien lagen er mogelijkheden die Roding-Schild helaas zeer beperkt uiteenzet, zoals wanneer ze schrijft dat het werken met mensen met dementie je zelfs bij de kern van ons mens-zijn brengt. Hoe bedoelt ze dat precies? Verder noemt ze terecht de pastorale verlegenheid als mensen niet meer kunnen spreken, maar stelt niet de vraag: hoe verhoudt zich dat theologisch gezien tot een sterke gerichtheid op het woord/woord?

Ook mag de vraag worden gesteld: horen mensen met dementie echt bij de gemeenschap? Zijn ze ook deel van het lichaam van Christus? Dat wordt soms pijnlijk zichtbaar als iemand met dementie deel wil nemen aan het Avondmaal of Eucharistie, maar eigenlijk niet begrijpt wat er gebeurt. Moet je hem of haar dan weigeren? Dat maakt de theologische vraag prangend: is iemand pas deel van de (tafel)gemeenschap als hij of zij weet wat het brood of de hostie betekent? Als het antwoord bevestigend is, hebben rationaliteit en bewustzijn blijkbaar ook in geloven en de kerk het primaat gekregen. Daar kun je en moet je dan kritisch over reflecteren. Helaas doet de auteur dat niet.

Een dementievriendelijke kerk gaat dus niet alleen om praktische handreikingen, maar juist ook over de fundamentele vragen daarachter. Het gaat ook over kerkelijk beleid: is er op dat gebied voldoende nagedacht over de plek van mensen met dementie, zowel landelijk als op plaatselijk niveau?

Creatief

In het laatste hoofdstuk pleit Roding-Schild voor een aanvulling op bestaande theorieën van pastoraat (kerygmatisch, therapeutisch, hermeneutisch en evenmenselijk) door een pastoraat van de afhankelijkheid te beschrijven, gestoeld op het je afhankelijk weten van God en van elkaar. Het is goed dat ze in dit laatste hoofdstuk een verdieping aan de praktische inslag wil geven, maar het begrip 'afhankelijkheid' is te weinig onderscheidend van bestaande pastorale modellen. Het is juist de kunst verschillende typen van pastoraat te beheersen en het gebruik ervan aan te passen aan de persoon die je bezoekt. Zeker voor pastoraat aan mensen met dementie zul je daarvoor creatief moeten zijn: soms ben je als pastoraal bezoeker vooral een 'tegenover', de andere keer meer een vriend, of juist weer helper. Daarin zul je moeten kunnen schakelen, waarbij je je uiteraard altijd afhankelijk weet van God en van elkaar.

Dementie is een schrikbeeld in onze maatschappij. Niet voor niets zeggen velen: 'Als mij dat overkomt, hoeft het van mij niet meer,' met een euthanasieverklaring in de hand. De taak aan de kerk is mensen met dementie juist niet af te schrijven en hen als zinvol te blijven beschouwen. Daarvoor biedt dit boek zeer goede handreikingen. Mensen met dementie vormen inderdaad een deel van het lichaam van Christus, al herkennen zij dat zelf soms niet meer. Laten wij ervoor zorgen dat zij zich gekend weten!

A. Roding-Schild, *De dementie-vriendelijke kerk*. Geestelijke zorg bieden aan dementerende leden van de geloofsgemeenschap, Narratio Gorinchem 2015